

Asia: VN/13916/2024

Hallituksen esitys eduskunnalle työttömyysturvalain ja työttömyysetuuksien rahoituksesta annetun lain 4 ja 8 §:n muuttamisesta

Lausuttavaa aktiiviajan korotusosista luopumista koskevasta ehdotuksesta

Klikkaa ja lisää otsikko avoimelle kysymykselle

-

Lausuttavaa liikkuvuusavustuksen korotusosaa koskevasta ehdotuksesta

Klikkaa ja lisää otsikko avoimelle kysymykselle

-

Lausuttavaa osittaista työmarkkinatukea koskevista ehdotuksista

Klikkaa ja lisää otsikko avoimelle kysymykselle

-

Muuta lausuttavaa

Klikkaa ja lisää otsikko avoimelle kysymykselle

Pelastakaa Lapset kiittää mahdollisuudesta lausua luonnoksesta hallituksen esitykseksi eduskunnalle laeiksi työttömyysturvalain ja työttömyysetuuksien rahoituksesta annetun lain 4 ja 8 §:n muuttamisesta.

Pelastakaa Lapset pitää kannatettavana esityksen tavoitetta perusturvan uudistuksesta, joka muun muassa sujuvoittaa sosiaaliturvaa ja yksinkertaistaa etuuksia. Esitysluonnoksessa kuvatut tavat päästä tähän tavoitteeseen ovat kuitenkin ongelmallisia. Yksi merkittävä ongelma on lapsiin kohdistuvien vaikutusten arvioinnin puuttuminen esityksestä. Luonnoksessa todetaan, että sosiaali- ja terveysministeriö (STM) valmistelee hallituksen esitysten yhteisvaikutusten arviointia, joka valmistuu syksyllä ja on käytettävissä hallituksen esityksiin sisältyvien vaikutusarviointien täydentäjänä. Tarkempaa kuvausta arvioinnista ei kuitenkaan ole saatavilla esitysluonnoksessa tai

sen liitteenä. Yhteisvaikutukset sekä lapsivaikutukset jäävät näin ollen tässä vaiheessa esitysvalmistelua auki. Esityksellä tulee kuitenkin olemaan vaikutuksia, jotka koskettavat myös lapsia, sillä vanhempiin kohdentuvat toimenpiteet vaikuttavat myös heidän lapsiinsa. Sekä lapsivaikutukset että yhteisvaikutukset on tärkeää tehdä näkyviksi ja huomioida vaikutukset lainvalmistelussa. Lapsivaikutusten arvioinnissa on lisäksi tärkeää huomioida monimuotoisten perheiden tilanteet ja pienituloisten perheiden lasten hyvinvointi.

Mikäli STM:n vaikutusarvioinnit ovat samansuuntaiset kuin aiemmat STM:n muistiossa (2023) esitetyt yhteisvaikutukset hallituksen vuodelle 2024 esittämien sosiaaliturva- ja veromuutosten yhteisvaikutuksista kotitalouksien tuloihin, voidaan vaikutuksia pitää huolestuttavina. Aiemman muistion mukaan muutokset kasvattavat tuloeroja ja lasten pienituloisuusastetta. Kuten aiemmassa työttömyysturvalain muutoksia koskevassa lausunnossamme olemme todenneet, on tällainen kehityssuunta erittäin huolestuttava ja lapsen oikeuksia rikkova. Suunta on myös varsin lyhytnäköinen, sillä pienituloisuuden negatiiviset vaikutukset hyvinvointiin heijastuvat myös lisääntyneeseen palveluiden tarpeeseen. YK:n lapsen oikeuksien komitea suositti kesäkuussa 2023 Suomen valtiota välttämään sosiaaliturvan leikkauksia, jotka vaikuttavat köyhyys- ja syrjäytymisvaarassa oleviin lapsiin. Nämä suositukset tulee ottaa vakavasti kaikissa toimissa, joilla on vaikutuksia lapsiperheiden toimeentuloon. Muutoksia suunniteltaessa on muistettava, että kun perheiden toimeentuloa heikennetään useasta eri suunnasta voivat yhteisvaikutukset muodostua kohtuuttomiksi.

Aiemman lausuntonne mukaisesti muistutamme, että jo vuoden 2024 aikana indeksijäädytysten ja työttömyysturvan ja asumistuen heikennysten on SOSTE ry:n (2023) laskelmissa arvioitu lisäävän köyhyyttä noin 68 000 henkilöllä, joista 16 700 on lapsia. Ensisijaisten etuuksien leikkaukset kasvattavat toimeentulotuen saajien määrää 65 000 henkilöllä, vaikka juuri toimeentulotuki on luonteeltaan byrokraattinen ja siihen liittyy kannustinloukkuja. Myös THL (2023) on todennut sosiaaliturvaan kohdistettavien toimien lisäävän pienituloisuutta merkittävästi ja lisäävän eriarvoisuutta eri väestöryhmien välillä. Nyt esitettävät muutokset uhkaavat lisätä entisestään painetta toimeentulotukeen ja asumistukeen, sillä kuten esityksessä todetaan, voi osittaisen työmarkkinatuen määrän alentaminen lisätä ruokakunnalle maksettavan yleisen asumistuen sekä kotitaloudelle maksettavan toimeentulotuen määrää.

Kuten esitysluonnoksesta käy ilmi, on esityksellä epäsuotuisia vaikutuksia kuntatalouteen: muutosten arvioidaan yhdessä heikentävän kuntataloutta noin 3,4 miljoonalla eurolla. Tämä heikennys tulee todennäköisesti näkymään kuntalaisten, myös lasten, arjessa. Suunta on huono, kun huomioidaan Kuntaliiton Talousbarometrin (2024) tulokset, joissa kuntien talousjohtajista puolet arvioi kunnan talousnäkymät 12 kuukauden kuluttua huonoiksi tai erittäin huonoiksi. Yksikään kunta ei barometrissä pitänyt talousnäkymiä erittäin hyvänä.

Lisäksi on huomioitava, että ehdotetut muutokset aiheuttavat lisäpainetta joihinkin palveluihin. Kustannuksia tulee niin järjestelmien uudelleen muotoilusta kuin virkailijoiden lisäämisestä. Esityksessä muutosten arvioidaan lisäävän esimerkiksi siirtymävaiheessa neuvontatilanteita työttömyyskassoissa ja Kansaneläkelaitoksissa. Näissä tilanteissa on varmistettava kansalaisten

oikeus ja tarve saada tietoa tulevista muutoksista. On myös arvioitava tarkoin, mitkä ovat muutosten todelliset säästöt suhteessa viranomaisten uusista työtehtävistä ja -määristä aiheutuviin kustannuksiin.

Lopuksi haluamme muistuttaa, että Suomea sitoo YK:n lapsen oikeuksien sopimus, jossa muun muassa muistutetaan velvollisuudesta huomioida lapsen etu ja taata lapsille riittävä elintaso ja sosiaaliturva (artiklat 26 ja 27). Esitetyt muutokset tulee arvioida pitämällä mielessä lapsen oikeuksien sopimuksen sisällöt ja lapsen oikeuksien komitean edellä mainitut suositukset. Lisäksi on huomioitava kansallisen Lapsistrategian ja siihen sisältyvän EU-tasoisien Lapsitakuun sitoumus lapsen edun ensisijaisuudesta kaikessa päätöksenteossa ja eriarvoisuuden vähentämisestä. Lapsistrategian seurantakertomuksessa tulevalle hallituskaudelle esitetään toimiksi mm. kokonaisarvion laatimista lasten perusturvasta sekä lasten yhdenvertaisuuden turvaamista mm. lapsitakuun toimien avulla (Valtioneuvosto 2023). Sosiaaliturvakomitea on työstänyt sosiaaliturvauudistusta edellisellä hallituskaudella ja uudistustyötä jatketaan 2027 saakka. Perusturvan uudistus, jossa sosiaaliturvaa sujuvoitetaan ja etuuksia yksinkertaistetaan, on tärkeä tavoite, mutta uudistusta ei tule tehdä pienituloisten ja haavoittuvassa asemassa olevien lapsiperheiden ja lasten hyvinvointia heikentämällä.

Lisätietoja: Aino Sarkia, erityisasiantuntija. Aino.sarkia@pelastakaalapset.fi, +358 50 575 0289

Lähteet:

Kuntaliitto 2024. Talousbarometri. <https://www.kuntaliitto.fi/talous-ja-elinvoima/talousbarometri>

Sosiaali- ja terveysministeriö 2023. Vuoden 2024 sosiaaliturvamuutosten yhteisvaikutusten arviointi.

Soste ry 2023. <https://www.soste.fi/uutiset/soste-selvitti-hallituksen-leikkausten-vaikutuksetmaakunnittain-lahes-17-000-uutta-alaikaista-tippuu-koyhyysrajan-alle/>

THL 2023. https://www.julkari.fi/bitstream/handle/10024/147877/URN_ISBN_978-952-408-2297.pdf?sequence=1&isAllowed=y

Valtioneuvosto 2023.

https://julkaisut.valtioneuvosto.fi/bitstream/handle/10024/164767/VN_2023_23.pdf?sequence=12

Sarkia Aino
Pelastakaa Lapset ry